

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/37300,Konferencja-naukowa-Ruch-Oporu-Armii-Krajowej-Warszawa-1-grudnia-2016.html>
01.03.2026, 01:31

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Ruch Oporu Armii Krajowej” – Warszawa, 1 grudnia 2016

01.12.2016

Polskie podziemie niepodległościowe znalazło się na rozdrożu po wydaniu przez gen. Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka” rozkazu z 19 stycznia 1945 r. rozwiązującego Armię Krajową. W ciągu kilku tygodni definitywnie rozpadło się wiele struktur budowanych z wysiłkiem przez kilka lat. Na nielicznych obszarach (np. Białostocczyźnie) w płynny sposób przekształcono dotychczasową organizację akowską w nową formę organizacyjną: Obywatelską Armię Krajową. Uratowano w ten sposób dorobek scalania sił zbrojnych w kraju. Obok, swoje szeregi konsolidował obóz narodowy

w ramach Narodowego Zjednoczenia Wojskowego. Żołnierze podziemia niepodległościowego lat wojny narażeni byli na planowe represje ze strony komunistów. W związku z tym starali się szukać form samoobrony. Odpowiedzią na to zapotrzebowanie stały się lokalne inicjatywy podejmowane najczęściej przez dowódców średniego szczebla, określane mianem ROAK (Ruch Oporu Armii Krajowej). Budowane wyłącznie w oparciu o konspiratorów akowskich, miały z reguły ograniczony charakter terytorialny. Inicjatywy te, pozbawione naczelnego dowództwa, nawiązywały wprost do konspiracji wojskowej lat wojny. Stały w coraz większej opozycji do koncepcji kolejnych organizacji głównego nurtu poakowskiego (Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj, czy Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość), eliminujących konsekwentnie walkę zbrojną.

Historie tych zapomnianych formacji: Batalionu ROAK „Znicz”, Inspektoratu Mazowieckiego ROAK, Obwodów ROAK „Mewa”, „Rybitwa”, Grójec, a także ich bohaterów: Pawła Nowakowskiego „Łysego”, Stanisława Rożka „Przeboja”, Józefa Walentego Marcinkowskiego „Wyboja”, Stanisława Balli „Sokoła Leśnego” przybliżyli historycy podczas konferencji naukowej zorganizowanej 1 grudnia br. przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Warszawie.

„Jeśli spojrzymy na historię najsilniejszych struktur ROAK, widać wyraźnie, że impulsem dla ich aktywności były represje komunistyczne i potrzeba samoobrony, której należało nadać formalne ramy. Istotna była samoobrona lokalna, a nie kwestie polityczne” – powiedział dr Tomasz Łabuszewski w wystąpieniu rozpoczynającym sesję. „Konspiracje lokalne ROAK charakteryzowały się krótkim okresem działania i dużą intensywnością. Oddziały działały na rzecz utrzymania porządku publicznego, zwalczania bandytyzmu, ochrony i pomocy miejscowej ludności. Walczyły także z Armią Czerwoną, funkcjonariuszami MBP i MO ” – zauważył historyk.

Dr Krzysztof Kacprzak prezentując historię Inspektoratu Mazowieckiego ROAK, podkreślił, że była to najsilniejsza struktura w ROAK. Zaznaczył, że do organizacji przyjmowani byli ludzie doświadczeni, zorganizowani i przygotowani.

Dr Kazimierz Krajewski opowiedział o Batalionie ROAK „Znicz” działającym na terenie dawnych województw: warszawskiego, pomorskiego i olsztyńskiego. Zaznaczył, że jego powstanie było odpowiedzią na represje komunistyczne i ogromną biedę.

Historię Obwodów ROAK „Mewa” i Rybitwa” przybliżył dr Waldemar Brenda, a Obwodu ROAK Grójec – dr Grzegorz Łeszczyński. „Jakość uzbrojenia ROAK Grójec znacznie przewyższała możliwości innych grup w tym względzie. Zaś pieniądze na działalność pozyskiwano od osób prywatnych” – podkreślił dr Łeszczyński. Zauważył również, że organizacja miała charakter narodowy.

W drugiej części spotkania historycy zaprezentowali życiorysy zapomnianych bohaterów ROAK. Wszyscy, zdaniem referentów, zasługują na pamięć i oddzielną publikację. „Powinni być patronami szkół i ośrodków” – apelowali.

Sesja została zrealizowana przez Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Warszawie w ramach centralnego projektu badawczego „Aparat bezpieczeństwa w walce z podziemiem politycznym i zbrojnym 1944–1956”.

Jej efektem będzie publikacja, w której znajdą się wszystkie zaprezentowane referaty w rozbudowanej formie.

Pliki do pobrania

[Zaproszenie \(pdf, 3.42 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Warszawa